

SEJM
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ
X kadencja

Druk nr 1325

S P R A W O Z D A N I E
KOMISJI EDUKACJI I NAUKI

**o poselskim projekcie ustawy o Instytucie
imienia Wincentego Witosa (druk nr 829)**

Marszałek Sejmu, zgodnie z art. 37 ust. 1 i art. 40 ust. 1 regulaminu Sejmu – po zasięgnięciu opinii Prezydium Sejmu – skierował w dniu 19 listopada 2024 r. powyższy projekt ustawy do Komisji Edukacji i Nauki do pierwszego czytania.

Komisja Edukacji i Nauki po przeprowadzeniu pierwszego czytania w dniu 5 marca 2025 r. oraz rozpatrzeniu tego projektu ustawy na posiedzeniach w dniach 5 marca i 3 czerwca 2025 r.

w n o s i :

W y s o k i S e j m uchwalić raczy załączony projekt ustawy.

Warszawa, dnia 3 czerwca 2025 r.

Sprawozdawca

Przewodnicząca Komisji

(-) Wiesław Różyński

(-) Krystyna Szumilas

Projekt

U S T A W A

z dnia 2025 r.

o Instytucie imienia Wincentego Witosa

Rozdział I

Przepisy ogólne

Art. 1. Ustawa określa organizację i zadania Instytutu imienia Wincentego Witosa, zwanego dalej „Instytutem”.

Art. 2. 1. Instytut jest instytutem badawczym w rozumieniu ustawy z dnia 30 kwietnia 2010 r. o instytutach badawczych (Dz. U. z 2024 r. poz. 534).

2. Instytut ma osobowość prawną.

3. Siedzibą Instytutu jest miasto stołeczne Warszawa.

4. Nadzór nad Instytutem sprawuje minister właściwy do spraw rolnictwa, zwany dalej „ministrem”

Art. 3. 1. Celem działalności Instytutu jest inicjowanie, podejmowanie i wspieranie działań mających na celu:

- 1) ochronę, kultywowanie oraz szerzenie myśli narodowej i patriotycznej Wincentego Witosa;
- 2) inicjowanie i podejmowanie działań mających na celu przybliżenie postaci Wincentego Witosa;
- 3) upamiętnianie działań zmierzających do obrony niepodległości oraz budowania demokratycznego, niepodległego i niezależnego od wpływów zewnętrznych Państwa Polskiego;
- 4) upamiętnienie żyjących, zmarłych lub zamordowanych ofiar zbrodni sowieckich, zbrodni niemieckich lub innych przestępstw stanowiących zbrodnie przeciwko pokojowi, demokracji i Państwu polskiemu w XX wieku;
- 5) prowadzenie badań w zakresie nauk historycznych oraz badań interdyscyplinarnych z wykorzystaniem narzędzi pokrewnych nauk humanistycznych i społecznych, a w szczególności badanie, dokumentowanie i poszerzanie wiedzy na temat totalitaryzmów XX wieku;

- 6) gromadzenie, opracowywanie i udostępnianie relacji ofiar i świadków zbrodni reżimów totalitarnych oraz popularyzowanie wiedzy na ten temat;
- 7) współpraca z placówkami oświatowo-kulturalnymi, których patronem jest Wincenty Witos;
- 8) opieka nad miejscami pamięci związanymi z Wincentym Witosem.

2. Do zadań Instytutu należy w szczególności:

- 1) tworzenie podstaw naukowych rozwoju wiedzy o historii i dziedzictwie Polski, ze szczególnym uwzględnieniem polskiej myśli społeczno-politycznej Wincentego Witosa oraz ruchu ludowego;
- 2) upowszechnianie wiedzy o historii i dziedzictwie Polski;
- 3) prowadzenie badań nad historią i dziedzictwem Polski, ze szczególnym uwzględnieniem polskiej myśli społeczno-politycznej Wincentego Witosa oraz ruchu ludowego;
- 4) inspirowanie, wspieranie i upowszechnianie zjawisk w nauce, kulturze i sztuce nawiązujących do dziedzictwa polskiej historii;
- 5) opieka nad miejscami upamiętnienia postaci Wincentego Witosa, a także szkołami i placówkami kultury, których patronem jest postać najwybitniejszego z chłopów polskich;
- 6) przywrócenie społeczeństwu miejsc pamięci;
- 7) organizowanie konkursów wiedzy o Wincentym Witosie i jego współpracownikach;
- 8) ustanowienie stypendiów dla wyróżniającej się młodzieży wywodzącej się ze środowiska wiejskiego;
- 9) prowadzenie działalności wydawniczej, dokumentacyjnej, informacyjnej, promocyjnej i bibliotecznej dotyczącej przedmiotu działania Instytutu;
- 10) organizowanie wystaw stałych, czasowych oraz objazdowych;
- 11) prowadzenie działań związanych z cyfryzacją, digitalizacją i udostępnianiem materiałów dotyczących przedmiotu działania Instytutu;
- 12) popularyzowanie, dokumentowanie i poszerzanie wiedzy w zakresie określonym w ust. 1, w tym gromadzenie, ewidencjonowanie, przechowywanie, digitalizacja, opracowywanie, tłumaczenie, udostępnianie i zabezpieczanie materiałów lub ich kopii, w tym poprzez współpracę z innymi podmiotami;

- 13) organizowanie uroczystości, konferencji, sympozjów, wykładów, seminariów, dyskusji oraz prowadzenie innej działalności popularyzatorskiej, w zakresie określonym w ust. 1.

Art. 4. 1. Instytut działa na podstawie ustawy i statutu.

2. Minister, w drodze zarządzenia, nadaje Instytutowi statut, w którym określa organizację wewnętrzną Instytutu, mając na względzie prawidłowe i sprawne wykonywanie zadań przez Instytut.

3. W sprawach nieuregulowanych niniejszą ustawą do Instytutu stosuje się przepisy ustawy z dnia 30 kwietnia 2010 r. o instytutach badawczych. Ministrem właściwym w rozumieniu przepisów, o których mowa w zdaniu pierwszym, jest minister.

Rozdział II

Organy i organizacja Instytutu

Art. 5. Organami Instytutu są:

- 1) Dyrektor Instytutu;
- 2) Rada Naukowa.

Art. 6. 1. Dyrektor Instytutu kieruje Instytutem i reprezentuje go na zewnątrz.

2. Dyrektora Instytutu powołuje i odwołuje minister.

3. Kandydata lub kandydatów na stanowisko Dyrektora Instytutu przedstawia Rada Naukowa w terminie 3 miesięcy od dnia powstania wakatu na tym stanowisku.

4. Kadencja Dyrektora Instytutu trwa 5 lat.

5. Powołanie, o którym mowa w ust. 2, stanowi nawiązanie stosunku pracy na podstawie powołania w rozumieniu ustawy z dnia 26 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy (Dz. U. z 2025 r. poz. 277).

6. Do czasu powołania Dyrektora Instytutu minister może powierzyć pełnienie obowiązków Dyrektora Instytutu wyznaczonej osobie na okres nie dłuższy niż rok.

Art. 7. 1. Na stanowisko Dyrektora Instytutu może być powołana osoba, która:

- 1) jest obywatelem polskim;
- 2) korzysta z pełni praw publicznych;
- 3) nie była skazana prawomocnym wyrokiem za umyślne przestępstwo lub umyślne przestępstwo skarbowe;

- 4) posiada wykształcenie wyższe;
- 5) wyróżnia się wiedzą z zakresu historii Polski i Narodu Polskiego;
- 6) cieszy się nieposzlakowaną opinią i daje rękojmię prawidłowego wykonywania powierzonych zadań;
- 7) w okresie od dnia 22 lipca 1944 r. do dnia 31 lipca 1990 r. nie pracowała w organach bezpieczeństwa państwa w rozumieniu art. 2 ustawy z dnia 18 października 2006 r. o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944–1990 oraz treści tych dokumentów (Dz. U. z 2021 r. poz. 1633 oraz z 2022 r. poz. 1459, 1512 i 2463), nie pełniła w nich służby ani nie współpracowała z tymi organami.

2. Wynagrodzenie Dyrektora Instytutu ustala minister zgodnie z przepisami ustawy z dnia 3 marca 2000 r. o wynagradzaniu osób kierujących niektórymi podmiotami prawnymi (Dz. U. z 2019 r. poz. 2136).

3. Odwołanie Dyrektora Instytutu przed upływem kadencji następuje w przypadku:

- 1) złożenia rezygnacji;
- 2) utraty zdolności do pełnienia powierzonych obowiązków na skutek długotrwałej choroby, trwającej dłużej niż 6 miesięcy;
- 3) zaprzestania spełniania przez Dyrektora Instytutu któregokolwiek z wymogów określonych w ust. 1 pkt 1–3;
- 4) naruszenia przepisów prawa w związku z zajmowanym stanowiskiem;
- 5) złożenia niezgodnego z prawdą oświadczenia, o którym mowa w art. 7 ust. 1 ustawy z dnia 18 października 2006 r. o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944–1990 oraz treści tych dokumentów, stwierdzonego prawomocnym orzeczeniem sądu.

4. Kadencja Dyrektora Instytutu wygasa w razie jego śmierci lub odwołania.

Art. 8. Osoba powołana na stanowisko Dyrektora Instytutu nie może:

- 1) zajmować innego stanowiska, z wyjątkiem stanowiska naukowo-dydaktycznego lub naukowego w szkole wyższej, Polskiej Akademii Nauk, instytucie badawczym lub innej jednostce naukowej, ani wykonywać innych zajęć zarobkowych niedających się pogodzić z obowiązkami i godnością jego urzędu;
- 2) należeć do partii politycznej;

- 3) wykonywać innych czynności, które pozostają w sprzeczności z jego obowiązkami albo mogą wywołać podejrzenie o jego stronnictwo lub interesowność;
- 4) prowadzić działalności publicznej niedającej się pogodzić z obowiązkami i godnością jego urzędu.

Art. 9. Do zadań i obowiązków Dyrektora Instytutu należy:

- 1) kierowanie pracami Instytutu i reprezentowanie go na zewnątrz;
- 2) opracowywanie rocznego planu działania Instytutu;
- 3) opracowywanie rocznego planu finansowego Instytutu;
- 4) opracowywanie rocznego sprawozdania z działalności Instytutu i przedstawianie go ministrowi;
- 5) sprawowanie zarządu nad mieniem Instytutu;
- 6) prowadzenie gospodarki finansowej Instytutu;
- 7) podejmowanie czynności w sprawach z zakresu prawa pracy;
- 8) przedstawianie corocznie, nie później niż do dnia 31 marca, sprawozdania z działalności Instytutu sejmowym komisjom właściwym ze względu na przedmiotowy zakres ich działania;
- 9) opracowywanie rocznego sprawozdania finansowego Instytutu i przedstawianie go ministrowi;
- 10) rozliczanie dotacji otrzymanych z budżetu państwa.

Art. 10. 1. Zadania i kompetencje Rady Naukowej, czas trwania jej kadencji oraz kwalifikacje osób będących członkami Rady Naukowej, a także tryb powoływania Rady Naukowej określa statut Instytutu.

2. Rada Naukowa składa się z nie mniej niż trzech i nie więcej niż siedmiu członków.

3. Z tytułu działalności w Radzie Naukowej nie przysługuje wynagrodzenie.

4. Do Rady Naukowej nie stosuje się przepisów ustawy z dnia 30 kwietnia 2010 r. o instytutach badawczych w zakresie dotyczącym uchwalania statutu Instytutu oraz opiniowania rocznego planu finansowego Instytutu.

Rozdział III

Gospodarka Instytutu

Art. 11. Instytut prowadzi samodzielną gospodarkę finansową na zasadach określonych w niniejszej ustawie oraz ustawie z dnia 30 kwietnia 2010 r. o instytutach badawczych.

Art. 12. 1. Przychodem Instytutu jest coroczna dotacja podmiotowa z budżetu państwa, przekazywana przez ministra ze środków ujętych w części budżetowej, której jest dysponentem, przeznaczona na pokrycie bieżących kosztów realizacji zadań Instytutu, o których mowa w art. 3.

2. Przychodami Instytutu mogą być środki pochodzące z:

- 1) funduszy Unii Europejskiej;
- 2) programów badawczych;
- 3) przychodów ze sprzedaży albo z tytułu przekazania do odpłatnego używania składników mienia będącego własnością Instytutu;
- 4) darowizn, spadków i zapisów;
- 5) przychodów z innych tytułów.

Art. 13. 1. Podstawą gospodarki finansowej Instytutu jest roczny plan finansowy ustalany na okres roku obrotowego. Rokiem obrotowym jest rok kalendarzowy.

2. Roczny plan finansowy ustala Dyrektor Instytutu.

Art. 14. 1. Tworzy się następujące fundusze Instytutu:

- 1) fundusz statutowy;
- 2) fundusz rezerwowy;
- 3) zakładowy fundusz świadczeń socjalnych, który tworzy się na zasadach określonych w ustawie z dnia 4 marca 1994 r. o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych (Dz.U. z 2021 r. poz. 746 i 2445);
- 4) inne fundusze, jeżeli obowiązek ich utworzenia wynika z odrębnych przepisów.

2. Fundusz statutowy Instytutu stanowi równowartość majątku Instytutu według stanu na dzień rozpoczęcia działalności.

3. Podziału zysku netto dokonuje minister na wniosek Dyrektora Instytutu. Minister, mając na względzie dbałość o prawidłowe funkcjonowanie Instytutu, może dokonać innego niż wnioskowany podziału zysku.

4. Stratę netto Instytutu pokrywa się z funduszu rezerwowego.

Art. 15. 1. Instytut może ustanawiać i finansować nagrody rzeczowe i finansowe w ramach konkursów, o których mowa w art. 3 ust. 2 pkt 7, oraz stypendia dla osób, o których mowa w art. 3 ust. 2 pkt 8.

2. Warunki i tryb przyznawania nagród i stypendiów, o których mowa w ust. 1, oraz ich rodzaje określa Dyrektor Instytutu w regulaminie.

Rozdział IV

Przepisy dostosowujące, przejściowe i końcowe

Art. 16. Tworzy się Instytut imienia Wincentego Witosa.

Art. 17. 1. Minister, na zasadach określonych w odrębnych przepisach, wyposaży Instytut w nieruchomości niezbędne do rozpoczęcia jego działalności lub zapewni Instytutowi środki na pozyskanie takich nieruchomości. Państwowe jednostki budżetowe mogą, przez 12 miesięcy od dnia wejścia w życie ustawy, nieodpłatnie przekazywać na potrzeby Instytutu mienie pozostające w ich władaniu.

2. Instytut jest zwolniony z podatku dochodowego od osób prawnych oraz podatku od towarów i usług z tytułu wyposażenia, o którym mowa w ust. 1.

3. Instytut nie ponosi opłat sądowych w zakresie związanym z wyposażeniem, o którym mowa w ust. 1.

Art. 18. 1. Minister przyzna Instytutowi w 2025 r. ze środków budżetu państwa ujętych w części budżetowej, której jest dysponentem, jednorazową dotację w wysokości 10 milionów złotych na pierwsze wyposażenie w środki obrotowe.

2. Niewykorzystane w roku 2025 środki dotacji, o której mowa w ust. 1, przechodzą na kolejne lata obrotowe.

3. Środki dotacji, o których mowa w ust. 2, mogą zostać również przeznaczone na:

- 1) pozyskanie, za zgodą ministra, nieruchomości niezbędnych do rozpoczęcia działalności Instytutu w przypadku niewyposażenia Instytutu w nieruchomości zgodnie z art. 17 ust. 1;
- 2) finansowanie kosztów, w tym inwestycji, związanych z działalnością Instytutu.

Art. 19. 1. Minister, w drodze zarządzenia, powoła w terminie 14 dni od dnia wejścia w życie ustawy Pełnomocnika do spraw Organizacji Instytutu imienia

Wincentego Witosa, zwanego dalej „Pełnomocnikiem”, określając zakres jego zadań i środki niezbędne do ich realizacji oraz ustalając jego wynagrodzenie.

2. Celem działania Pełnomocnika jest zorganizowanie Instytutu, zatrudnienie pracowników Instytutu oraz podjęcie innych czynności niezbędnych do rozpoczęcia pracy Instytutu.

3. Pełnomocnik, od dnia powołania, wykonuje zadania i obowiązki Dyrektora Instytutu.

4. Pełnomocnik kończy swoją działalność z chwilą powołania Dyrektora Instytutu lub osoby pełniącej obowiązki Dyrektora Instytutu zgodnie z art. 6 ust. 6.

Art. 20. 1. Instytut nabywa osobowość prawną z dniem wejścia w życie ustawy.

2. Pełnomocnik niezwłocznie złoży wniosek o wpisanie Instytutu do Krajowego Rejestru Sądowego.

Art. 21. Minister powołuje Dyrektora Instytutu w terminie 3 miesięcy od dnia wejścia w życie ustawy, z zastrzeżeniem art. 6 ust. 6.

Art. 22. 1. Roczny plan finansowy Instytutu na rok 2025 ustala Pełnomocnik.

2. Do czasu ustalenia rocznego planu finansowego Instytutu na rok 2026 podstawę gospodarki finansowej Instytutu w roku 2026 stanowi projekt tego planu.

Art. 23. 1. W celu wykonania przepisów ustawy Prezes Rady Ministrów dokonuje, w drodze rozporządzenia, przeniesienia planowanych dochodów i wydatków budżetowych, w tym wynagrodzeń oraz limitów zatrudnienia, między częściami, działami i rozdziałami budżetu państwa z zachowaniem przeznaczenia środków publicznych wynikającego z ustawy budżetowej.

2. W celu wykonania przepisów ustawy minister dokona przeniesienia wydatków między działami klasyfikacji budżetowej w ramach części budżetowej, której jest dysponentem.

Art. 24. Ustawa wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia.